

Ο υψηλός πληθωρισμός το 2022 λόγω ενεργειακού διάβρωσε την αγοραστική καταναλωτική δύναμη

2024/02/12 17:41 στην κατηγορία ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Παρά το γεγονός ότι το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών ανέκαμψε σε τρέχουσες τιμές την τελευταία τριετία, ο υψηλός πληθωρισμός το 2022 εξαιτίας της ενεργειακής κρίσης διάβρωσε την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, σύμφωνα με το Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων της Alpha Bank.

Η εξέλιξη αυτή αποτυπώνεται και στις εκτιμήσεις των νοικοκυριών για την τρέχουσα οικονομική τους κατάσταση, οι οποίες, καταγράφουν καθοδική τροχιά από τον Μάρτιο του 2022. Στο 9μηνο του 2023, ωστόσο, το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα αυξήθηκε με υψηλότερο ρυθμό σε σύγκριση με τον πληθωρισμό, αντισταθμίζοντας μέρος των απωλειών.

Το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών εκτιμάται ότι θα ενισχυθεί περαιτέρω στο μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, ως αποτέλεσμα μιας σειράς ευνοϊκών παραγόντων, όπως:

- η περαιτέρω πτώση του ποσοστού της ανεργίας, το οποίο διαμορφώθηκε τον Δεκέμβριο του 2023 σε 9,2% και είναι το χαμηλότερο που έχει καταγραφεί από τον Μάιο του 2009,
- τα μέτρα ενίσχυσης των εισοδημάτων που περιλαμβάνει ο Προϋπολογισμός 2024 συνολικού ύψους Ευρώ 2,5 δισ., αλλά και
- οι επενδύσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο της απορρόφησης των πόρων από το Ταμείο Ανάκαμψης.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με ανάλυση που περιλαμβάνει η Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2024, οι δημοσιονομικές παρεμβάσεις που έχουν τεθεί σε ισχύ εκτιμάται ότι θα αυξήσουν το μέσο ετήσιο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα φέτος, κατά 1,4%.

Σημαντικοί κίνδυνοι σε αυτό το βασικό σενάριο εξέλιξης του διαθέσιμου εισοδήματος των ελληνικών νοικοκυριών σχετίζονται αφενός με την υποτονική οικονομική μεγέθυνση στην ΕΕ που ενδέχεται να επιβραδύνει το ρυθμό δημιουργίας εισοδημάτων από τουριστικές ή άλλες υπηρεσίες και αφετέρου με τις **γεωπολιτικές αναταράξεις στην Ερυθρά Θάλασσα που δύνανται να αναζωπυρώσουν τον πληθωρισμό μέσω του κόστους μεταφορών.**

Όσον αφορά στην εξέλιξη του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος, της ιδιωτικής κατανάλωσης -σε τρέχουσες τιμές- καθώς και της αποταμίευσης των νοικοκυριών, σε κινητούς μέσους όρους τεσσάρων τριμήνων, προκειμένου να εξαλειφθεί η εποχικότητα που παρουσιάζουν τα εν λόγω μεγέθη:

Το διαθέσιμο εισόδημα κινείται ανοδικά την τελευταία διετία σε ονομαστικούς όρους. Συγκεκριμένα, αυξήθηκε κατά 7,6% το 2022 και κατά 7,4% το πρώτο εννεάμηνο του 2023, σε ετήσια βάση. Η αύξηση αυτή, όπως ήταν αναμενόμενο, οδήγησε σε παράλληλη αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης σε τρέχουσες τιμές, κατά 14,3% το 2022 και κατά 6,9% το 9μηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου πέρυσι σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2022. Η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης επομένως υπερέβη την προηγούμενη διετία την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών. Τούτο συνεπάγεται ότι τα νοικοκυριά ενίσχυσαν τη ροπή για κατανάλωση μέσω χρήσης μικρού μέρους των συσσωρευμένων αποταμιεύσεων στην περίοδο της πανδημίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, η μέση ροπή προς αποταμίευση να περάσει εκ νέου σε αρνητικό έδαφος.

Επιπρόσθετα, ανοδικά κινείται και η καταναλωτική πίστη, με τον δωδεκάμηνο ρυθμό μεταβολής της να έχει περάσει σε θετικό έδαφος από τον Μάρτιο του 2022 και να επιταχύνεται την περυσινή χρονιά, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί τον Δεκέμβριο σε 3,4%. Υπενθυμίζεται ότι κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης η ακαθάριστη αποταμίευση ήταν θετική, αρχικά λόγω της σημαντικής πτώσης της κατανάλωσης και εν συνεχεία της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος, αντανakλώντας αφενός την “αναγκαστική” αποταμίευση (οι καταναλωτές δεν μπορούσαν να δαπανήσουν εξαιτίας των μέτρων περιορισμού της οικονομικής δραστηριότητας) και αφετέρου την “προληπτική” αποταμίευση (οι καταναλωτές αποταμίευαν, λόγω της αβεβαιότητας για την απασχόληση και τα μελλοντικά εισοδήματα).

Σημειώνεται μάλιστα, ότι σύμφωνα με σχετική έρευνα της ΕΚΤ, το ποσοστό των νοικοκυριών που δηλώνει ότι αποταμιεύει για προληπτικούς λόγους, είναι υψηλότερο στην Ελλάδα σε σύγκριση με την Ευρωζώνη.

Είναι σημαντικό, επιπροσθέτως, να διερευνηθεί η χρηματοοικονομική σύνθεση της αύξησης του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος. Οι επιμέρους συνιστώσες από την πλευρά των εσόδων (πηγές) είναι το εισόδημα από εξαρτημένη μισθωτή εργασία, το λειτουργικό πλεόνασμα/μικτό εισόδημα (το οποίο περιλαμβάνει τα κέρδη των ατομικών επιχειρήσεων, τις αμοιβές των αυτοαπασχολούμενων κ.λπ.), οι κοινωνικές παροχές εκτός από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος (συντάξεις και κοινωνικά επιδόματα) και το εισόδημα περιουσίας (κινητής και ακίνητης).

Από την πλευρά των υποχρεώσεων των νοικοκυριών, οι βασικοί παράγοντες που συνθέτουν το διαθέσιμο εισόδημα είναι οι κοινωνικές εισφορές (οι οποίες

αφαιρούνται από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις και προκύπτουν οι καθαρές κοινωνικές μεταβιβάσεις) και οι άμεσοι φόροι.

Η άνοδος του διαθέσιμου εισοδήματος τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2023, προήλθε πρωτίστως από το εισόδημα εξαρτημένης εργασίας και δευτερευόντως από το λειτουργικό πλεόνασμα/μικτό εισόδημα των αυτοαπασχολούμενων και των ατομικών επιχειρήσεων.

Το εισόδημα περιουσίας και οι καθαρές κοινωνικές μεταβιβάσεις επίσης συνεισέφεραν θετικά στην άνοδο του διαθέσιμου εισοδήματος στο πρώτο και δεύτερο τρίμηνο πέρυσι, ενώ η συμβολή τους ήταν αρνητική στο τρίτο τρίμηνο. Ειδικά σε ό,τι αφορά στις καθαρές κοινωνικές μεταβιβάσεις, η αρνητική συνεισφορά τους το τρίτο τρίμηνο προήλθε από την αύξηση των κοινωνικών εισφορών κατά 7,7%.

Επιπρόσθετα, η άνοδος του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών περιορίστηκε μερικώς, όπως ήταν αναμενόμενο, από την αρνητική συμβολή των άμεσων φόρων, η οποία, μάλιστα, ήταν υψηλότερη το πρώτο εννεάμηνο του 2023, σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2022. Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι η άνοδος των τελευταίων δύο κατηγοριών, δηλαδή των κοινωνικών εισφορών και των φόρων, συναρτάται με την άνοδο των εισοδημάτων των νοικοκυριών.

Παρά την άνοδο του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος, σύμφωνα με τη μηνιαία έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι εκτιμήσεις των καταναλωτών για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών επιδεινώθηκε την τελευταία διετία και ειδικά μετά το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία, δηλαδή από τον Φεβρουάριο του 2022 και μετά.

Το ισοζύγιο των απαντήσεων διατηρήθηκε μέχρι και τον περασμένο Απρίλιο στις -51 μονάδες κατά μέσο όρο, και παρά την πρόσκαιρη βελτίωση που κατέγραψε τους καλοκαιρινούς μήνες σταδιακά επανήλθε τον Ιανουάριο στις -52,7 μονάδες.

Αντίθετα, οι εκτιμήσεις των καταναλωτών για την εξέλιξη των τιμών αυξήθηκαν έντονα τον Μάρτιο του 2022 και παραμένουν σε γενικές γραμμές σταθερές (κατά μέσο όρο στις 85 μονάδες).

Οι εκτιμήσεις των καταναλωτών αφενός για την εξέλιξη των τιμών και αφετέρου για την τρέχουσα οικονομική τους κατάσταση, αντανακλούν την διαφορά των ρυθμών μεταβολής μεταξύ του ονομαστικού διαθέσιμου εισοδήματος και του πληθωρισμού και επομένως την επίπτωση του δεύτερου στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

Αναλυτικότερα, το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα κατέγραψε πτώση το 2020 εξαιτίας της πανδημίας και των μέτρων περιορισμού της οικονομικής δραστηριότητας που τέθηκαν σε εφαρμογή, η οποία υπερέβη την αντίστοιχη μείωση

του ΕνΔΤΚ (-5,1%, έναντι -1,3%).

Στη συνέχεια, το 2021, το διαθέσιμο εισόδημα ανέκαμψε με σημαντικά υψηλότερο ρυθμό σε σχέση με τον ΕνΔΤΚ (7,6% έναντι 0,6%), το οποίο αποδίδεται, σε μεγάλο βαθμό, στις επιδράσεις βάσης (base effects), καθώς η οικονομική δραστηριότητα άρχισε σταδιακά να ομαλοποιείται. Ωστόσο, παρά το γεγονός πως και το 2022 το διαθέσιμο εισόδημα κατέγραψε εξίσου σημαντική αύξηση (7,6%), ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο υψηλό επίπεδο του 9,3%, διαβρώνοντας το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

Στο 9μηνο του 2023 οι απώλειες σε πραγματικούς όρους αντισταθμίστηκαν μερικώς, καθώς ο ρυθμός ανόδου του ονομαστικού διαθέσιμου εισοδήματος ήταν σημαντικά υψηλότερος από τον ρυθμό αύξησης του ΕνΔΤΚ (7,4% έναντι 4,4%).